

економіки[3]. Головна загроза криється навіть не у геополітичних амбіціях Заходу в регіоні Близького Сходу, а швидше у можливому енергетичному диктаті, реалізувати який для США та ключових європейських країн буде цілком можливо [2].

Туреччина та Іран є тими країнами, які були безпосереднім чином втягнені у динаміку політичних зрушень, ініційованих подіями сирійської кризи. Пояснюється це передусім їх географічною локалізацією поблизу проблемних територій, а також традиційними політичними та економічними зв'язками з цією країною. Беззаперечним є також і фактор геополітичного суперництва між двома зазначеними країнами з позиції регіонального лідерства.

Разом з тим, у площині світової політики Іран та Туреччина відносяться до різних геополітичних таборів, подекуди практикують діаметрально протилежні підходи у зовнішньополітичних імперативах. Важливо зазначити, що Туреччина та Іран представляють окремо взятий геополітичний табір. Туреччина тяжіє до геополітичних імперативів Заходу. Іран асоціює себе як союзник РФ та Китаю.

Сирійський конфлікт фактично повністю вийшов за межі поля подій «арабської весни», та фактично визначає основні цілі провідних регіональних та поза регіональних країн в рамках їх геополітичного протиборства у контексті власних інтересів на Близькому Сході. Від варіантів подальшого розвитку подій в рамках цього конфлікту залежатиме політична ситуація загалом у світі [2].

#### *Література*

1. Новини про події в Сирії на сайті сирійського державного інформ-агентства САНА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sana-syria.com/rus/341/index.htm>

2. Сирійська громадянська війна – три роки потому [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.theatlantic.com/infocus](http://www.theatlantic.com/infocus)

3. Хронологія подій Громадянської війни в Сирії у статті "Сирія: Москву не переконали докази Вашингтона" [Електронний ресурс] / Радіо Свобода. 02.09.2013 – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25093582.html>

*Демчишак Руслан*

*к. політ. н., доц. кафедри ПМВ*

*Національний університет «Львівська політехніка»*

### **УЧАСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВРЕГУЛЮВАННІ БОСНІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ**

У контексті пошуку шляхів врегулювання конфлікту на сході України актуальним є досвід розв'язання конфліктів на теренах колишньої Югославії, передусім участі у цьому процесі міжнародного співтовариства.

Метою роботи виступає з'ясування форм участі міжнародних організацій у врегулюванні боснійської кризи, їхньої ефективності, відповідності міжнародному праву.

У 1991 р. на теренах СФРЮ розпочався «парад суверенітетів». 26 червня 1991 р. Словенія і Хорватія, кожна самостійно, оголосили про свою повну незалежність. Федеральна влада у Белграді оголосила ці акти незаконними і за допомогою введення військ на територію цих країн сподівалася не допустити відділення двох колишніх союзних республік. Згодом парламент Боснії і Герцеговини (на території цієї республіки компактно проживали представники трьох етносів: боснійські мусульмани, серби та хорвати) проголосив незалежність і суверенітет єдиної держави. Боснійських сербів така перспектива явно не влаштовувала. Їх метою було створення власного державного утворення з подальшою можливістю об'єднання з Сербією. 21 грудня 1991 р. боснійські серби провели референдум і проголосили на своїй території Республіку Сербську. Проголосили утворення своєї держави і боснійські хорвати. У лютому 1992 р. боснійські мусульмани та хорвати провели плебісцит про незалежність. Більшість, яка взяла в ньому участь, висловила за незалежність цілісної Боснії і Герцеговини, а сербська громада не взяла в ньому участь. Розпочалися міжетнічні сутички.

У першій половині 1991 року Рада Міністрів Європейського Співтовариства закликала сторони до пошуку мирного вирішення на підставі демократичного діалогу. Було прийнято рішення про формування так званої «трійки», до складу якої увійшли попередні, тодішні та наступні головуєчі Співтовариства. 28 червня 1991 року вирішено надіслати до Югославії першу «трійку» у складі Жака Паса (Люксембург), Джані де Мікаласа (Італія) та Ганса Ван де Брука (Нідерланди), а також заморозити будь-яку економічну допомогу Югославії [3].

Наприкінці літа 1991 року формуються спеціальні структури міжнародних організацій, покликані врегулювати ситуацію. Так, міжнародна конференція з питань колишньої Югославії, яка розпочала свою діяльність 7 вересня 1991 року в Гаазі, першочерговим своїм завданням мала протягом двох місяців виробити рекомендації щодо майбутнього устрою Югославії. З нагоди відкриття Конференції зачитано декларацію, яка містила принципи мирного врегулювання кризи: 1) недопустимість односторонньої зміни кордонів за допомогою застосування сили; 2) захист прав всіх громадян Югославії; 3) цілковита повага інтересів всіх сторін [4, С.22].

Незважаючи на неприйнятність дезінтеграції Югославії, незабаром Європейська Рада у Маастрихті та міністри закордонних справ Європейського Співтовариства запропонували визнати Хорватію та Словенію.

Під час Міжнародної конференції щодо Боснії і Герцеговини, яка проходила під патронатом Європейського Співтовариства та керівництвом португальського дипломата Хосе Кутільєра (Сараєво, 14 лютого 1992 року), було запропоновано проект створення конфедерації Боснії і Герцеговини, яка була б поділена на кантони. Однак план було відхилено, і Європейське Співтовариство визнало Боснію і Герцеговину як цілісну державу (6 квітня 1992 р.) Такий крок мав на меті спробувати попередити конфлікти, однак конфлікт між сербами, мусульманами та хорватами поширювався з надзвичайною швидкістю [3].

Свої зусилля Європейське Співтовариство на початках координувало з НБСЄ. У кінці червня 1991 року на пропозицію Німеччини в рамках НБСЄ створено Консультативний комітет Центру з питань превентивного врегулювання конфліктів, і вже 1 липня 1991 р. він прийняв декларацію про вихід ЮНА зі Словенії та Хорватії.

Однак через зусилля Німеччини, на думку багатьох учасників тих подій, відбулися зміни у ставленні західних країн щодо майбутнього регіону. Окрім того, через неготовність та низьку ефективність, зусилля міжнародних організацій фактично сприяли розпалюванню, поглибленню та розширенню кризи. Жодна з міжнародних організацій не змогла припинити війну – ні Європейське Співтовариство, яке в 1992 році було надзвичайно близькими до того, ні ООН, яка отримала свій шанс в 1994 році, ще менше НБСЄ, яка мала можливість займатися врегулюванням криз на європейському континенті.

Тому, ініціативу на Балканах перебирають США, які беруть під свій контроль процес балканської дестабілізації. Їх підтримують Англія та Франція, які несхвально ставляться до посилення впливу Німеччини на Балканах та прагнуть відновити свою колишню роль у цьому регіоні. Криза на території колишньої Югославії та війна у Боснії і Герцеговині дали американцям реальну нагоду продемонструвати своє лідерство в Європі навіть без безпосередньої участі у воєнних операціях, лише за посередництвом активної дипломатії та участі у бомбардуванні [3]. У 1995 р. військово-політична ситуація в Боснії зазнала докорінних змін і стала несприятливою для сербів. Затяжні бойові дії в умовах повної міжнародної та економічної ізоляції істотно підірвали їх військовий потенціал, а принципова позиція міжнародного співтовариства остаточно позбавила сербських лідерів віри в можливість військовим шляхом реалізувати свої політичні цілі. Серйозним ударом для сербів у Боснії стало бомбардування авіацією НАТО, що було проведено в серпні-вересні 1995 р. з відома Ради Безпеки ООН.

У 1995 році більшість своїх функцій ООН передала Північноатлантичному альянсу. Представник ООН Карл Білт причину цього пояснив так: «Оскільки політична ініціатива з врегулювання конфлікту зазнала невдачі, європейці перейняли головну роль в організації гуманітарної допомоги. Акція проводилася під захистом сил ООН, розміщення яких почалося на початку літа 1992 року». Він спробував виправдати воєнні акції НАТО: «Політична стратегія у складні часи повинна спиратися на можливість використовувати воєнні засоби» [2]. НБСЄ прийняла декілька резолюцій і документів про ситуацію у колишній Югославії, але не встигла утвердитися як реальна сила у вирішенні кризи, на чому наполягала Росія.

Активно втрутившись у Балканську кризу, США фактично змушують сторони конфлікту підписати Дейтонські домовленості. Згідно мирної угоди, Боснія і Герцеговина залишається єдиною державою в її міжнародно визнаних кордонах, однак складатиметься з двох суб'єктів: Мусульмано-хорватської федерації та Республіки Сербської.

Можемо констатувати, що міжнародні організації та окремі учасники міжнародних відносин активно залучалися до врегулювання Балканської кризи.

Їхня участь мала різні форми: переговори, посередництво, діяльність міжнародних наднаціональних органів та застосування воєнної сили. На початковому етапі міжнародне співтовариство (ЄС та НАТО) намагається переконати колишні югославські республіки знайти мирне вирішення кризи, використовуючи при цьому дипломатичні методи.

З інтенсифікацією міжнародного чинника на Балканах, з одного боку, проявилась традиційність підходів до вирішення балканських проблем (зокрема, було застосовано висунутий ще на початку ХХ ст. принцип локалізації конфлікту і невтручання провідних держав світу в розподіл «югославської спадщини»); можна стверджувати, що, як вже не раз бувало в історії, врегулювання балканських справ, визначення подальшої долі югославських народів у багатьох аспектах залежить від позиції як міжнародного співтовариства, так і від позиції провідних держав світу. З іншого боку, події в Югославії продемонстрували відносну ламкість міжнародного порядку як форми глобальної організації на підставі всезагального дотримання міжнародно-правових норм.

Боснійська криза та методи її врегулювання засвідчили низьку ефективність миротворчої діяльності таких міжнародних організацій, як ООН, НБСЄ, ЄС та порівняно вищу ефективність НАТО. Відповідно до реалій чинної на момент конфлікту системи міжнародних відносин було продемонстровано лідируючу роль США у постбіполярному світі. При цьому зазначимо, що засоби та результати врегулювання боснійського конфлікту були оцінені світовою громадськістю неоднозначно.

#### *Література*

1. Волков В. К. «Новий світовий порядок» і балканський криза 90-х років // В. К. Волков // Нова і новітня історія – 2002 – № 2 – С. 80 - 86.
2. Дергачов В. Розколотий простір Східної Європи [Електронний ресурс] / В. Дергачов // День. – № 132. – 27 липня 2001 р. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua>.
3. Клименко З. Югославский кризис и его международные последствия [Електронний ресурс] / З. Клименко. – Режим доступу: <http://www.auditorium.ru/books/126/intrelation-klimenko.htm>
4. Маначинський О. Боснія і Герцеговина: конфлікт продовжується / О. Маначинський, Е. Пронкін // Розбудова держави – 1994. – № 9. – С. 20-28.
5. Пастухов В. Б. Балканський синдром: історія хвороби / В. Б. Пастухов // Поліс – 1999 – № 2 – С. 118-131.

***Загурська Надія***

*студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»*

*Національний університет «Львівська політехніка»*

#### **МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС**

Міграція, як один із викликів глобалізованого світу, сьогодні постає одним із наріжних каменів подальшого формування європейської політики загалом.